

Grainne de Burca
Joseph H. H. Weiler

THE WORLDS OF EUROPEAN CONSTITUTIONALISM Cambridge University Press 2012., p. 348

Knjiga *The Worlds of European Constitutionalism* zapravo predstavlja zbirku radova objavljenih na temu nanovo oživljene rasprave o ustavnom autoritetu Europske unije, odnosno rasprave o supremaciji prava Unije nad pravnim porecima država članica. Naravno, posebno se to odnosi na ustave kao najviše pravne akte država članica. Rasprava je imala odjeka u mnogim značajnim događajima u zadnjem desetljeću unutar EU, kao što su primjerice: veliko proširenje EU na istok, problemi s ratifikacijom Ustavnog pakta EU, pristupanje Europske unije Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odluke Europskog suda pravde vezane uz primat prava Unije nad međunarodnim pravom. Ipak, radovi sadržani u ovoj knjizi ne ostaju samo pri razmatranju „starog“ problema ustavnog pluralizma koji se tiče odnosa prava EU s pravima država članica i njihovim ustavima, nego idu i dalje te se suočavaju i s novim zahtjevima na polju ustavnog autoriteta koji se sada ne tiču samo EU i država članica, nego se tu sada još pojavljuju i „novi“ zahtjevi glede pravnih poredaka međunarodnih, posebice globalnih, organizacija kao što su UN ili WTO i njihova odnosa s drugim pravnim porecima. Ova rasprava je usko povezana s problematikom same naravi Europske unije, u smislu je li ona međunarodna organizacija, međunarodna organizacija *sui generis*, oblik supranacionalnog entiteta koji ima obrise federalnog uređenja ili je pak nešto treće. Uglavnom, rasprava je davno započela i još traje, argumenti postoje za svako od navedenih stajališta, ali nijedno ne preteže u smislu da bi se navedenoj raspravi vidio kraj s jasnim ishodom.

Knjiga je objavljena 2012. godine u izdanju Cambridge University Pressa, na ukupno 348 stranica, a urednici su **prof. Grainne de Burca** i **prof. Joseph H. H. Weiler**. Na početku se nalaze Kazalo (str. v) i Popis autora (str. vi), a potom slijede Uvod (str. 1.-7.) i Prolog (str. 8.-18.). Središnji dio knjige sadrži radove eminentnih znanstvenika (str. 19.-261.), dok su u završnom dijelu Dijaloški epilog (str. 262.-309.), Popis literature (str. 310.-344.) i Indeks pojmova (str. 345.-348.). U nastavku ćemo, kroz kratke odrednice, prikazati razmišljanja svakog autora na temu konstitucionalizma u okviru europskih integracija.

U Prologu prof. Joseph H. H. Weiler, nasuprot ideji ustavnog pluralizma, iznosi svoju koncepciju ustavne tolerancije, uz istovremeno identificiranje onih značajki koje su svojstvene ustavnom sustavu EU. Potom prof. Bruno de Witte u poglavlju „The European Union as an international legal experiment“ iznosi svoje stajalište kako EU još uvijek možemo promatrati kao međunarodnu organizaciju jer ni dalje nema dovoljno distinktivnih karakteristika koje bi opravdavale njezinu klasifikaciju kao međunarodnu organizaciju *sui generis*. Zapravo, prof. De Witte je karakterizira kao međunarodni pravni eksperiment, tj. napredni oblik međunarodne organizacije

s nekim federalnim karakteristikama, ali čije države članice i dalje ostaju gospodari Ugovora što leže u njezinim temeljima. U drugom poglavlju „The place of European law“, prof. Neil Walker iznosi svoje stajalište o Europskoj uniji kao specifičnom političkom entitetu koji se nalazi negdje između međunarodne organizacije i federalnog uređenja, ističući kako se i ona bori s istim izazovima političke naravi kao i države, ali i međunarodne organizacije koje pred njih postavlja sadašnjost.

U iduća dva poglavlja: „The ECJ and the international legal order: a re-evaluation“ i „Local, global and plural constitutionalism: Europe meets the world“, prof. Grainne de Burca i prof. Daniel Halberstam razmatraju odnos EU s međunarodnim pravnim poretkom sa stajališta konstitucionalizma i pluralizma. Prof. de Burca upozorava na judikaturu ECJ-a koji je u svojim odlukama zauzeo stav o odvojenosti prava EU i međunarodnog prava, te nadređenost prava Unije međunarodnom pravu. Prof. Halberstam u radu iznosi svoje stajalište o nužnosti prevladavanja dihotomije između lokalnog i globalnog pristupa u sferi upravljanja na globalnoj razini te predstavlja model ustavnog pluralizma kao najbolje rješenje u ovoj sferi. U završnom poglavlju „The case for pluralism in postnational law“, prof. Nico Krisch iznosi suprotno stajalište te oponira modelu ustavnog pluralizma, smatrajući kako je koncept „robustnog pluralizma“ zapravo najbolje rješenje, jer u njemu ima prostora za kontestaciju i eksperimentiranje te za učinkovit sustav provjera i ravnoteža koji će spriječiti dominaciju dominantnih faktora. Na samom kraju nalazi se Dijaloški epilog u kojem prof. Weiler u formi dijaloga s autorima zapravo dodatno rasvjetljava stajališta iznesena u njihovim radovima.

Europska se unija od svojih početaka pa sve do danas suočava s mnogim izazovima i problemima. Ti su izazovi i problemi po svojim izvoritima i naravi mnogostruki, što uopće ne treba čuditi s obzirom na to da ovaj politički entitet u svome članstvu okuplja velik broj država, a svaka je od njih sa sobom donijela svoje posebnosti, kako one ukorijenjene u prošlosti i tradiciji, tako i one koje su bliske sadašnjosti, ali i usmjerene budućem razvoju. Pravo, odnosno pravni sustavi samo su jedna od njih. Ipak, kako se često i naglašava da je proces ujedinjenja Europe u Europskoj uniji zapravo proces ujedinjenja putem prava, možemo već iz toga zaključiti kako pravu pripada posebno mjesto u okviru europskog ujedinjenja. Stoga, pitanje hijerarhijskog odnosa između prava država članica s jedne strane, te prava komunitarnog prava s druge strane tema je koja prati ovaj integracijski proces kroz cijelo vrijeme njegova postojanja, a ova konstelacija pravno-političkih odnosa u recentnom razdoblju još se više usložnjava jer noviji razvoj odnosa sve više uzima u obzir i pravne sustave drugih nadnacionalnih organizacija, onih na regionalnoj, ali još i više onih na globalnoj razini.

Mia Bašić, mag. iuris